

СПЕЦІАЛЬНИЙ ДОДАТОК ЖУРНАЛУ «СЛОВО КОБЗАРЯ» - НОМЕР 8/2023
ДО 90-РІЧЧЯ ВЧИНЕННЯ ГЕНОЦИДУ НАД УКРАЇНЦЯМИ

ГОЛОДОМОР

90 РОКІВ

ГАЛИНА САГАН

ВНЕСОК УКРАЇНСЬКОЇ
ДІАСПОРИ РЕСПУБЛІКИ
ХОРВАТІЯ У ВИЗНАННЯ
ГОЛОДОМОРУ 1932-1933
РОКІВ АКТОМ ГЕНОЦИДУ
ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДУ

1933
2023

ВНЕСОК УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ РЕСПУБЛІКИ ХОРВАТІЯ У ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКІВ АКТОМ ГЕНОЦИДУ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Голодомор в Україні 1932-1933 років не був випадковим явищем природного чи соціального походження, як це стверджували спочатку радянські, а згодом проросійські історики. Смерть через голод стала наслідком цілеспрямовано застосованого тоталітарною владою терору голодом, тобто геноцидом. Він став покаранням українців за їхній спротив колективізації сільського господарства і небажання перебувати під владою Росії.

За даними істориків, на початку 30-х років ХХ-го століття основним центром опору більшовицькій політиці колективізації та форсованої індустріалізації було українське село. В Україні відбулося понад 4 тис. масових протестних виступів за участю близько 1,2 млн. осіб. З колгоспів вийшли 41 200 селянських господарств, близько 500 сільських рад відмовлялися приймати нереальні плани хлібозаготівель¹. На фоні цих протестів Сталін боявся втратити Україну як ресурс, без якого побудова могутньої індустріальної імперії, здатної завоювати світ, залишалася б тільки мрією.

Відтак радянський режим вибудував стратегію винищення частини української нації, що був замаскований під план здачі хліба державі. Насправді йшлося про повне вилучення всіх запасів зерна, а потім конфіскацію інших продуктів харчування та майна в якості штрафів за невиконання плану здачі хліба. Перетворивши Україну на територію масового голоду, режим перекрив всі шляхи до порятунку. Відбулася ізоляція голодуючих. З цією метою був застосований режим «чорних дошок» і заборона голодуючим виїжджати за межі України. Колгоспи і села, занесені на «чорні дошки», оточувалися загонами міліції та радянських спецслужб. Звідти вивозили усі запаси їжі. Заборонялася торгівля та ввезення будь-яких товарів. Понад 22,4 мільйони людей було фізично заблоковано в межах території Голодомору².

Ще однією складовою геноциду стало свідоме блокування інформації про голод. У січні 1933 року радянською владою було зроблено заяву про відсутність голоду в країні. Сталінський режим відмовився від зовнішньої допомоги.

Голодомор 1932-1933 років охопив період з квітня 1932 року по листопад 1933 року. За ці 17 місяців було вбито понад 7 мільйонів людей в Україні і 3 мільйони українців поза її межами, в регіонах, що історично були заселені українцями: Кубань, Північний Кавказ, Нижнє Поволжя та Казахстан. Пік Голодомору припав на весну 1933 року. В Україні від голоду щохвилини вмирало 17 людей, 1 400 – щогодини, понад 30 тисяч – щодня... Питання кількості людських втрат України від Голодомору досі залишається відкритим³.

Реальні цифри загиблих замовчувалися, що підтверджується наданим владою розпорядженням не реєструвати смерть дітей у віці до одного року. Українці у віці від 6 місяців до 17 років становили близько половини всіх жертв Голодомору. У зв'язку з цим, середня тривалість життя українців у 1933 році становила 7,3 року в чоловіків і 10,9 років у жінок. За всю історію людства подібних показників ніде не було зафіксовано.

За антиукраїнською спрямованістю та масштабністю застосування, голод 1932-1933 років виявився найжахливішою зброєю масового знищення та соціального поневолення населення України, якою скористався тоталітарний комуністичний режим. Таким чином, Голодомор в Україні став соціально-гуманітарною катастрофою глобального масштабу.

Визначення злочину геноциду в міжнародному праві було дане у статті II Конвенції 1948 року про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього. Термін «геноцид» запровадив науковець єврейського походження Рафал Лемкін. Він був першим фахівцем в галузі міжнародного права, хто визначив злочини сталінського комуністичного режиму проти українців як геноцид та проаналізував геноцид в Україні в контексті міжнародного права⁴.

Опір комуністів та домінування проросійських настроїв призвели до того, що навіть у незалежній Україні Голодомор 1932–1933 років не одразу був визнаний геноцидом українського народу. Лише через 15 років боротьби істориків, політиків та громадських активістів був прийнятий відповідний Закон України «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні»⁵ (2006 р.) Під тиском громадськості, був організований судовий позов проти організаторів Голодомору. Постановою Апеляційного суду міста

1 Інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті до 88-х роковин Голодомору 1932–1933 років. 24.11.2021 <https://uinp.gov.ua/informaciyini-materialy/viyskovym/informaciyinimaterialy-ukrayinskogo-instytutu-nacionalnoyi-pamyati-do-88-h-rokovyn-golodomoru-1932-1933-rokiv>

2 Там само

3 Інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті до 88-х роковин Голодомору 1932–1933 років. 24.11.2021 <https://uinp.gov.ua/informaciyini-materialy/viyskovym/informaciyinimaterialy-ukrayinskogo-instytutu-nacionalnoyi-pamyati-do-88-h-rokovyn-golodomoru-1932-1933-rokiv>

4 Голодомор в Україні 1932-1933 років. <https://austria.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/golodomor-v-ukrayini1932-1933-rokiv>

5 Закон України «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 50, ст.504) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-16#Text>

Києва від 13 січня 2010 року Йосипа Сталіна, В'ячеслава Молотова, Лазаря Кагановича, Павла Постишева, Станіслава Косіора, Власа Чубаря, Менделя Хагаєвича визнано винними в організації Голодомору: «...з метою придушення національно-визвольного руху в Україні та недопущення побудови і утвердження незалежної української держави, шляхом створення життєвих умов, розрахованих на фізичне винищення частини українців спланованим ними Голодомором 1932–1933 років, умисно організували геноцид частини української національної групи, внаслідок чого було знищено 3 млн. 941 тис. осіб, тобто безпосередньо вчинили злочин, передбачений ч.1 ст. 442 Кримінального кодексу України»⁶.

Та ще до прийняття закону України про Голодомор та інших державних документів, які засвідчили злочин комуністичного режиму, в Україні та світі загалом вшановували пам'ять загиблих від цього страшного геноциду.

Зокрема українці Хорватії вперше у 1993 році в музеї «Міміара» вшанували 60-ті роковини Великого голодомору 1932-1933 років. Цей захід було організовано українським активістом паном Славком Бурдою від імені Союзу русинів і українців Республіки Хорватія. Пану Славку допомогли провести цей захід його колеги – Василь Сікорський, Мирослав Кіш та інші. На вшануванні був присутній Джуро Відмарович, який згодом став Надзвичайним і Повноважним Послом Республіки Хорватія в Україні (1995-1999 рр.), а на той час обіймав посаду голови Загребської міської ради Хорватського демократичного союзу (ХДС) і заступника голови ХДС (1992–1994)⁷.

З того часу українці Хорватії щороку вшановують пам'ять жертв Голодомору: запалюють свічки, відправляють служби Божі в церквах, презентують книги про цей жахливий злочин радянського режиму, організують виставки та інші заходи, які засвідчують факт геноциду українців⁸.

Згодом вшанування пам'яті жертв Голодомору українською громадою Хорватії почало корелюватися із запровадженими традиціями в Україні. Слід згадати, що в Україні було прийнято кілька законів поспіль щодо зміни назв Дня вшанування жертв Голодомору. Так, першим указом Президента України Леонідом Кучмою №1310/98 від 26 листопада 1998 року було запроваджено «День пам'яті жертв голодоморів». Новим указом Л.Кучми № 1181/2000 від 31 жовтня 2000 року встановлювалася назва «День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій», а указом Л.Кучми № 797/2004 від 15 липня 2004 року – «День пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій». Остаточна назва Дня була прийнята відповідно до указу президента Віктора Ющенка № 431/2007 від 21 травня 2007 р. і з того часу закріпилася назва «День пам'яті жертв голодоморів»⁹.

Сцени еміграції, зняті під час Голодомору в Україні

У 2003-му році американський та український історик, дослідник Голодомору в Україні Джеймс Мейс запропонував ввести традицію запалювати свічку у вікнах помешкань¹⁰.

З цього часу до акції «Запали свічку» (у четверту суботу листопада о 16.00) долучаються всі, хто хоче вшанувати загиблих у роки Голодомору. До запропонованої пропозиції активно почали долучатися українці Хорватії. Звичайно, окрім цього, українські громади організували низку інших заходів, які вшановували пам'ять загиблих, а також знайомили громадян Хорватії з подіями в Україні упродовж 1932-1933 років. Як правило, такі важливі заходи діаспоряни проводили з представникам українського дипломатичного корпусу різних міст республіки.

Наймасштабніші заходи, як правило, відбувалися у Загребі. Особливо коли йшлося про ювілейні дати. Так, у 2003 р. представник української національної меншини пан Славко Бурда запропонував відзначити 70-ті роковини Голодомору. Ініціативу було схвалено і до організації заходу долучилися: Хорватсько-українське товариство, Товариство української культури, Центральна бібліотека русинів і українців РХ, Культурно-просвітне товариство русинів і українців Загреб. Співорганізаторами були: відділ слов'янських мов і кафедра українознавства філософського факультету Загребського університету, Інститут історії Республіки Хорватія, Матиця Хорватії, Організація українок при ГКЦ Св. Кирила і Мефодія у Загребі, Мішаний хор парафії Св. Кирила і Мефодія в Загребі.

Захід проходив за підтримки Посольства України в Республіці Хорватія. На початку вечора Кирило-Мефодіївський хор

6 6 Постанова апеляційного суду м. Києва у кримінальній справі за фактом вчинення геноциду в Україні в 1932–1933 роках. В: Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. <https://khp.org/1265039604>

7 Інтерв'ю зі Славком Бурдою, записане 04.08.2023 р., м. Київ-Загреб (онлайн).

8 Саган Г., С. Рублик С. Діяльність Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» (м. Загреб) з організації діаспорного життя в Хорватії / Київські історичні студії. Збірник наукових праць. Київський університет імені Бориса Грінченка К., 2022. № 2. С.9-18.

9 Указ президента України «Про заходи у зв'язку з 70-ми роковинами Великого терору – масових політичних репресій 1937-1938 років» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/431/2007#Text>

10 Свічка у вікні. Джеймс Мейс. День.18 лютого, 2003. <http://day.kyiv.ua/uk/article/panoramadnya/svichka-u-vikni-0>

виконав «Отче наш» і «Достойно є». Із промовами виступили: Посол України в Хорватії пан Віктор Кирик; завідувачка Центральної бібліотеки русинів і українців РХ пані Катерина Тлустенко; професор Джуро Відмарович (який розповів про факти і наслідки Голодомору 1932/33 р.р.); професор Раїса Тростинська (розповіла про присутність теми Голодомору в літературі), а пан Алекса Павлишин доповів про роль української діаспори у знятті завіси мовчання й забуття про Голодомор в Україні.

Від імені Оргкомітету доповідь про Голодомор виголосив пан Славко Бурда. Наприкінці зібрання пан Славко Бурда, запропонував прийняти Декларацію про Голодомор і від імені Української громади РХ надіслали до її Парламенту Республіки Хорватія з проханням про її ухвалення¹¹. У Декларації йшлося про суть сталінських злочинів, які мають ознаки геноциду, оскільки призвели до багатомільйонних втрат українського населення. Також у документі зазначалося, що зібрання українців Хорватії засуджує політику радянського тоталітарного режиму і закликає Парламент Республіки Хорватія ухвалити Постанову про засудження Голодомору 1932-1933 років в Україні як геноциду проти українського народу¹². Власне, це була перша спроба подібного звернення українців Хорватії до Парламенту РХ.

Сімдесятю річницю Голодомору відзначили і в інших осередках української діаспори Хорватії. Так, українська громада Вуковару 1 грудня 2003 р. провела вечір вшанування жертв Голодомору. На цьому заході був присутній заступник посла України в Республіці Хорватія пан Олександр Левченко, який, після літургії і панахиди за жертвами Голодомору, прочитав доповідь про жахливу трагедію українського народу 1932-1933 рр. Бандуристка пані Маріанна Карпа виконала принагідні пісні та молитву «Боже великий, єдиний». Учні недільних шкіл прочитали вірші про Голодомор. Учасники вшанування відвідали виставку фотографій та документів про цю трагічну подію української історії¹³.

Значною проблемою на перших порах для організаторів подібних заходів була нестача матеріалів про події в Україні 1932-1933 років. Зокрема президент Культурно-просвітнього товариства русинів і українців «Рушняк» Приморсько-горанської жупанії з Рієки Володимир Провчі згадує, що, коли у 2004 році він взявся за організацію заходу зі вшанування жертв Голодомору, то найбільшою перешкодою була саме нестача матеріалів про тогочасні події в Україні. Перешкодою для нього також було незнання української мови. Тому він почав звертатися до друзів і знайомих з інших міст Хорватії. Значна інформаційна допомога надійшла від Джуро Відмаровича та Славка Бурди, Посольства України в РХ, а також від друзів з України та Словаччини¹⁴. На щастя, з кожним роком дефіцит необхідної інформації зменшувався.

Вшанування пам'яті жертв Голодомору в Рієці 2009 року

своєрідною візитною карткою України, організовували виставки копій документів¹⁶, що засвідчували акт геноциду. Окремо робили виставку фотографій події, а останніми роками розвішували плакати на теми Голодомору від авторів з усього світу. Ці виставки під час заходів вшанування працювали ще довгий час і були доступними для широкого загалу відвідувачів.

У програмі заходу також завжди були просвітницькі лекції про історію жахливих подій. Таким чином відбувалося інформування громадськості про визнання різними країнами світу Голодомору актом геноциду українського народу та висловлювалися сподівання, що Хорватія також приєднається до цієї когорти країн, що визнали Голодомор геноцидом українців. Часто присутнім пропонували переглянути фільми про трагедію. Переважно це була картина «Хлібна гільйотина» у 2-х частинах. Через обширну і насичену програму заходи із вшанування жертв Голодомору, як привило, тривали два дні¹⁷.

У не ювілейні роки заходи пам'яті проходили трохи скромніше, але вони організовувалися щороку. У столиці на таких

11 Пам'яті голодомору 1932/33 рр. Наша газета. 17. 2003. С. 1, 2.

12 Декларація Української громади в Республіці Хорватія. Особистий архів Славка Бурди. Загреб, 26 листопада 2003 р

13 Ласек Тетяна. Вивчення української мови та плекання української культури у Петрівцях і Липовлянах. Наша газета 2003. № 8. С. 4.

14 Інтерв'ю з Володимиром Провчі, записане 03.08.2023 р., м. Київ-Загреб (он-лайн).

15 Інтерв'ю з Володимиром Провчі, записане 03.08.2023 р., м. Київ-Загреб (он-лайн).

16 Копії документів були надані Посольством України в Республіці Хорватія, архівами України. Від приватних колекціонерів.

17 Інтерв'ю з Володимиром Провчі, записане 03.08.2023 р., м. Київ-Загреб (он-лайн).

заходах завжди були українські дипломати. Так, 5 грудня 2005 р. у загребському греко-католицькому храмі Св. Кирила і Мефодія відбулася літургія й панахида, на якій українці вшанували померлих у Великому голодоморі 1932-33 років. Службу українською мовою провів протоієрей о. Петро Ребчен, літургійний спів вів пан Алекса Павлишин, а під час панахиди – сестри василянки. На службі був присутній посол Віктор Кирик з дружиною пані Світланою, а також заступник посла пан Олександр Левченко та інші представники посольства України в РХ, а також українських громадських організацій. Після служби промови виголосили пан посол, протоієрей Никола Кекіч. З невеликою доповіддю виступив пан О.Левченко, який пригадав жахливі факти 1932-1933 років¹⁸. Подібний захід організували українці Загребі і у 2006 році¹⁹.

У 2007 році в Загребі жертв Голодомору вшанували двічі: 25 листопада в приміщенні КПТ русинів і українців м. Загребі та 3 грудня в церкві Св. Кирила і Мефодія. Діаспорна преса писала, що у приміщенні Культурно-просвітнього товариства зібралася чимала кількість учасників (близько тридцяти), серед яких були представники Посольства України в Хорватії, а серед решти присутніх, окрім членів КПТ, було кілька гостей і один журналіст. На початку заходу до присутніх звернувся виконуючий обов'язки посла України Анатолій Чернишенко й голова товариства Славко Бурда. Згодом усі мали змогу побачити телетрансляцію вшанування пам'яті з Києва. Третього грудня в церкві Св. Кирила і Мефодія, як і кожної першої неділі грудня, відправили літургію українською мовою. Храм був повністю заповнений прихожанами, а також від Посольства були присутні п'ять осіб. Зокрема, виконуючий обов'язки посла Анатолій Чернишенко, консул Микола Джигун й аташе з питань культури Ярослав Сімонов. Літургію за всіх померлих у Великому та інших голодоморах в Україні відправив о. Іван Гринишин²⁰.

У 2008 році відбулася ще одна знакова подія, яка засвідчує роль діаспори у процесі визнання Республікою Хорватія Голодомору в Україні актом геноциду. Зокрема Комітет з прав людини та прав національних меншин парламенту Хорватії 2 грудня 2008 року розглянув на своїй 15-й сесії пропозицію щодо Декларації про засудження Голодомору як масового вбивства від голоду, викликаного примусовою колективізацією, що була здійснена сталінським комуністичним режимом. Пропозицію (надійшла 12 листопада 2008 р.) про прийняття Декларації передав голова Хорватського парламенту від Клубу представників HNS (Хорватської народної партії) до Парламенту. Також Фуріо Радін – голова комітету, доповідаючи 2 грудня 2008 року зазначив, що до них надійшла заява Української громади Республіки Хорватія та Координації української національної меншини в Республіці Хорватія.

У Декларації українська спільнота пропонувала парламенту Хорватії ухвалити рішення:

1. «Про те, що Голодомор в Україні 1932-1933 рр. визнано історичним фактом і засуджено як акт геноциду українського народу.
2. До 75-х роковин Голодомору, в пам'ять про жертви, необхідно вшанувати жертв Голодомору в Україні 1932-1933 років і визначити місяць листопад у Республіці Хорватія для щорічного вшанування цієї трагедії українського народу.
3. Засудити комуністичний режим Радянського Союзу за систематичне нехтування життями, правами і свободами людини, а також правом на самовизначення, що характеризувало репресивну політику Йосипа Сталіна та його прибічників під час Голодомору в Україні у 1932-1933 роках.
4. Щоб ті люди із Заходу, які підтримували та брали участь у приховуванні злочинів радянського режиму, були навіть посмертно засуджені, а їхні керівники та прибічники – публічно викриті.
5. Запросити істориків, науковців та депутатів долучитися до включення матеріалів про Голодомор в Україні 1932-33 років у програми навчальних закладів, а додаткові матеріали мають бути опрацьовані та систематизовані, щоб вони були доступні в усьому світі для глибокого вивчення цього злочину проти людяності та були застереженням для майбутніх поколінь, щоб Голодомор і Голокост не повторювалися»²¹.

Під час обговорення Декларації члени Комітету погодилися, що, ухвалюючи документ, Республіка Хорватія приєднується до багатьох країн і міжнародних інституцій у засудженні всіх злочинів тоталітарних комуністичних режимів і підкреслює свою прихильність до найвищих цінностей захисту прав людини, про які йдеться в Конституції Республіки Хорватія. Також було наголошено, що ця Декларація висловлює особливу шану мільйонам жертв, які були виснажені голодом лише за п'ятсот днів. Також у такий спосіб Республіка Хорватія солідаризується з українським народом та представниками української національної меншини в Республіці Хорватія. Після дебатів Комітет одностайно вирішив запропонувати хорватському парламенту прийняти Декларацію²². Проте у 2008 р. Декларація не була підтримана і проголосована у Парламенті Хорватії.

У 2008 році, в рік 75-х роковин трагедії, за узгодженням з Секретаріатом Президента України, Українським інститутом національної пам'яті та Міжнародним координаційним комітетом Світового конгресу українців, проходила міжнародна акція «Незгасима свічка». Акція відбулася у низці країн, де проживає українська діаспора. У рамках цього заходу у квітні 2008 року акція «Незгасима свічка» відбулася з Австралії і, побувавши в більш як 20 країнах Північної і Південної Америки, Західної та Центральної Європи, 13 вересня прибула в Хорватію.

Символічний вогонь пам'яті прибув у Хорватію через Вуковар, де Посол України в Республіці Сербія Анатолій Олійник та керівник української громади Мирослав Калинюк урочисто передали свічку-факел Послові України в Республіці Хорватія Маркіяну Лубківському, Голові Координації української громади Хорватії Віктору Філіми та Голові Союзу українців і русинів РХ

18 Літургія й панахида за померлих у великому Голодоморі 1932-33 р р. в Україні. Наша газета 2005. № 8. С. 2.

19 Панахида за померлих під час голодомору 1932/33 рр. Наша газета 2006. № 38. С. 2.

20 Цього року в Загребі жертв вшанували двічі. Наша газета. 2007. № 48. С.1-2.

21 Prijedlog DEKLARACIJE sukladno članku 120. Poslovnika Hrvatskog sabora. Особистий архів Славка Бурди.

22 Звіт Комітету з прав людини та прав національних меншин щодо пропозиції Декларації про засудження Голодомору. Особистий архів Славка Бурди.

Славку Бурді. У церемонії разом з українською громадою взяли участь відомі громадські діячі Хорватії, працівники дипломатичних представництв, представники ЗМІ та ін. Після Хорватії, пройшовши ще сім країн, факел у листопаді прибув до Києва²³.

Напередодні акції «Незгасима свічка» пан Сергій Бурда у діаспорній пресі писав, що українці Хорватії, долучаючись до заходу, прагнуть черговий раз нагадати хорватській спільноті про факти Голодомору як геноциду проти українського народу. Міжнародна акція «Незгасима свічка», на думку С.Бурди, є ще одним зі спроб Світового конгресу українців у співпраці з урядом України «не подати забуттю і замовчуванню факту Голодомору в країнах, де є українська діаспора»²⁴.

Українська громада у Славонському Броді, яка згуртувалася навколо Культурно-просвітнього товариства «Україна», також провела низку заходів із вшанування жертв Голодомору в Україні. Вони долучалися до акції «Незгасима свічка», провели презентацію книжки про Голодомор. Діаспорна преса писала, що до Славонського Броду на ці заходи були запрошені гості з різних установ і товариств, проте, на жаль, не було представників Посольства України, що сильно засмутило громаду КПТ «Україна»²⁵.

Культурно-просвітнє товариство українців «Карпати» у Липовлянах 13 березня 2009 року в громадському будинку провело літературний вечір, присвячений Тарасу Шевченку. На цьому заході було презентовано нову книжку хорватською мовою про Голодомор в Україні 1932-1933 років. Книжку видало хорватське товариство «Хорус» у співпраці з Посольства України в Хорватії²⁶.

З метою гідного вшанування пам'яті жертв геноциду українського народу, Культурно-просвітнє товариство русинів і українців Приморсько-горанської жупанії, спільно з філією Матиці хорватської в Рієці, 24 листопада 2009 року, у малій залі «Філодраматики» в Рієці, провели скорботний захід «День пам'яті жертв Голодомору 1932-1933». Відповідно до програми тематичного заходу, було відкрито дві фотовиставки – «Голодомор в Україні» та «Хроніка комуністичної інквізиції в Україні 1932-1933».

З тематичною доповіддю «Чи був Голодомор 1932-1933 в Україні голокост чи геноцид?» на зібранні виступив професора Джуро Відмарович. Під час виступу доповідач зазначив, що «голокост був одиноким приміром – видом геноциду в історії людства, бо Гітлер мав бажання знищити один цілий народ, одну етнічну спільноту, зазначаючи, що вона є загрозою для людства, а зокрема для арійської раси»²⁷. З приводу Голодомору 1932-1933 років, пан Відмарович, посилаючись на Декларацію ООН про геноцид від 1948 року, зауважив, що Голодомор – це інший вид геноциду. Також Д.Відмарович упродовж своєї лекції наводив низку фактів, які засвідчували акт геноциду.

На початку заходу усіх присутніх привітав голова КПТ русинів і українців ПГЖ пан Володимир Провчі. Він запросив заступника голови Європейського конгресу українців, пана Славка Бурду прочитати лист від посла України в Республіці Хорватія Бориса Зайчука. Листа пан Славко прочитав двома мовами – українською та хорватською. Потім пан Славко, як заступник голови ЄКУ, передав вітання присутнім від ЄКУ та згадав, що у минулому році (2008 р. – Г.С.) Світовий конгрес українців і Україна успішно провели міжнародну акцію «Незгасима свічка» під гаслом «Україна пам'ятає – світ визнає!». Акція відбулася у 33 країнах світу та в Україні. Також він згадав, що станом на 2009 рік вже у 21 країні світу законодавчо визнано Голодомор актом геноциду. Оскільки Хорватії у цьому списку немає, то у 2008 році, українська громада звернулася до парламенту Хорватії з пропозицією визнати Голодомор 1932-1933 актом геноциду проти українського народу.

Наприкінці свого виступу, пан Славко Бурда згадав, що на XII-му з'їзді ЄКУ у Лондоні, Союз українців Британії, від імені Світового конгресу українців, кожній організації-члену передав картки з портретом відомого вченого Рафаеля Лемкіна – автора терміну «геноцид». Згадані картки потрібно було поштою розіслати у своїх країнах до усіх посольств та інших дипломатичних й іноземних установ, щоб поінформувати світову спільноту про комуністичний злочин в Україні та добитися визнання законодавчими органами 193 країнами ООН – Голодомор в Україні геноцидом²⁸.

Також усіх присутніх привітав голова філії Матиці хорватської у Рієці, проф. Црнкович. У своїй промові він висловив глибоку пошану до цього трагічного періоду в історії України, визнаного як Голодомор 1932-1933 рр.

На заході у Рієці усіх присутніх зворушив виступ очевидиці Голодомору – пані Лідії Беслугов-Кріле. Під час трагічних подій Голодомору 1932-1933 вона мала п'ять років. У її пам'яті залишилися картини залізничної стації у Харкові, де вона жила з батьками, та спогади про Харків, вулицями якого ходило багато голодних людей, а між ними було багато дітей.

Стратегічною метою заходу в Рієці було актуалізувати тему Голодомору та формувати громадську думку для визнання Голодомору геноцидом в Республіці Хорватія. Стараннями організаторів, всі виступи та події «Дня пам'яті» у Рієці були повністю записані Хорватським телебаченням. Таким чином хорватська спільнота була вчергове проінформована про Голодомор 1932-1933²⁹.

Організаторами заходу із вшанування жертв Голодомору, що відбувся у Загребі 9 грудня 2009 року, були Культурно-просвітнє товариство русинів і українців м.Загреб, Товариство української культури та Хорватсько-українське товариство. Вечір відбувся у залі КПТ русинів і українців. Після запалення свічки пам'яті і вшанували усіх загиблих хвилиною мовчання, присутні помолилися за жертв Голодомору. Панахиду відслужили о. Петро Рибчин та о. Іван Гринишин.

23 «Україна пам'ятає! Світ визнає!» Наша газета. 2008. 64 р. С. 2-3.

24 Бурда С. Моральна відповідальність. Наша газета. Червень 2008. № 63. С.2.

25 Семенюк М. Наша газета. 2009. 68. С.4.

26 В одному вечорі – про Шевченка і про голодомор. Наша газета 30 березня 2009 р. №3 (70). С. 2.

27 Бурда Славко. У Рієці вшанована пам'ять жертв Голодомору. Наша газета 30 листопада 2009 р. №9(76). С.2-4.

28 Там само.

29 Там само.

Вступне слово виголосив голова КПТ русинів і українців у Загребі Славко Бурда. Він привітав усіх присутніх, зокрема посла України в Республіці Хорватії п. Бориса Зайчука з дружиною, професора Джюро Відмаровіча, пана Андрія Карафіліповіча – головного секретаря Товариств дружби Хорватії з іншими країнами, заступників і секретаря Хорватсько-українського товариства пана Теодора Фріцького, пані Івіцу Трнокопа і пана Мирослава Кірінчіча, представника русинської національної меншини м. Загреб пана Іриня Мудрого та інших.

У залах Товариства була розміщена виставка плакатів, малюнків, фотографій про Голодомор. Присутні могли подивитися також слайди фотографій, документів та уривки з фільму про відзначення 75-ї річниці Голодомору в Лондоні. Матеріали для виставок і мультимедійну проєкцію підготувало Товариство української культури і КПТ русинів і українців м. Загреб.

На вшануванні виступив посол України в Республіці Хорватії п. Борис Зайчук. Тематичні виклади мали професор Джюро Відмаровіч, Славко Бурда і Алекса Павлишин. Практично всі доповідачі наголошували на тому, що українська спільнота Хорватії очікує від парламент РХ на 15-му засіданні затвердження декларації про осуд Голодомору 1932–1933 рр. в Україні і визнання його актом геноциду³⁰. Проте ще більше десяти років довелося чекати аби це сталося.

Своєрідним поштовхом до активізації дій українців Хорватії та діаспорян усього світу стали події квітня 2010 року. Зокрема 27 квітня 2010 р. у Страсбурзі, під час засідання Парламентської асамблеї Ради Європи, Президент України Віктор Янукович зробив протиправну заяву про те, що визнавати Голодомор 1932–1933 рр. як факт геноциду щодо того чи іншого народу є неправильним і несправедливим. Такою заявою він продемонстрував свою зневагу до мільйонів невинних жертв геноциду українського народу та порушив норми Закону України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», який Верховна Рада України прийняла 28 листопада 2006 р. Стаття 1 цього Закону стверджує, що «Голодомор 1932–1933 років в Україні є геноцидом українського народу»³¹.

Заява В.Януковича була зроблена навіть всупереч оцінки Голодомору в Україні міжнародними інституціями. Зокрема, ще 23 жовтня 2008 р. у Страсбурзі була прийнята Резолюція Європейського Парламенту щодо визнання Голодомору штучним голодом в Україні 1932–1933 років, у якій говориться, що: Європейський Парламент... Враховуючи те, що Голодомор 1932–1933 рр., який спричинив загибель мільйонів українців, був цинічно та жорстоко спланований сталінським режимом з метою насильницького запровадження Радянським Союзом політики колективізації сільського господарства всупереч волі сільського населення України... 1. Звертається до українського народу та зокрема до тих, хто вижив під час Голодомору, сімей та родичів жертв, і... визнає Голодомор (штучний голод 1932–1933 років в Україні) жахливим злочином проти народу України та людяності³².

Вшанування пам'яті Голодомору в Загребі біля пам'ятника Т. Шевченку

На зухвалу заяву В.Януковича відразу відреагував Світовий конгрес українців, засудивши її та, вказавши на те, що стаття 2 ЗУ «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні» передбачає, що публічне заперечення Голодомору 1932–1933 років в Україні визнається наругою над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору, приниженням гідності Українського народу і є протиправним³³.

На той час Голодомор 1932–33 рр. в Україні визнали геноцидом 15 держав світу: Австралія, Бразилія, Грузія, Еквадор, Естонія, Канада, Колумбія, Латвія, Литва, Мексика, Парагвай, Перу, Польща, Сполучені Штати Америки та Угорщина. Президент Світового конгресу українців Євген Чолій 15 березня 2010 року від імені СКУ закликав Віктора Януковича відкликати висловлене ним у Страсбурзі твердження про Голодомор та публічно заявити, що Голодомор є геноцидом Українського народу, а також повернути розділ про голодомор на офіційний сайт Президента України, з якого якраз у день інавгурації новообраного Президента було знято тематичний розділ про Голодомор 1932–33 рр.³⁴.

Українська громада Хорватії уважно слідувала за цими подіями і миттєво висловила свою солідарність із СКУ, оскільки сама вже роками боролася за визнання Голодомору геноцидом про українців. На сторінках діаспорних ЗМІ детально висвітлювалася вся інформація про скандал, що розгортався навколо питання Голодомору 1932–1933 років в Україні та світі загалом³⁵.

Українці Хорватії й надалі продовжувала щороку ретельно готуватися і проводити заходи вшанування пам'яті жертв

30 Бурда Славко. Загребський вечір пам'яті жертв Голодомору 1932–33 рр. Наша газета 30 грудня 2009 р. №10 (77). С.2.

31 Закон України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 50, ст.504) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-16#Text>

32 Резолюція Європейського Парламенту щодо відзначення Голодомору - штучного голоду в Україні 1932–1933 років 23 жовтня 2008 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_882#Text

33 ЗУ «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-16#Text>

34 З матеріалів Світового конгресу українців. Наша газета, квітень/травень/червень 2010 р. №2 (79). С.2.

35 Там само. С.1–3.

Голодомору. Основі події, зазвичай, відбувалися у столиці республіки. Організатором вечорів пам'яті у Загребі було українське товариство «Кобзар». На ці заходи завжди приходив Посол України в Хорватії. Наприкінці 2013 року, у листопаді товариство провело низку заходів із вшанування 80-ї річниці Голодомору. Основний захід Товариство проводило у Загребській бібліотеці імені Богдана Огрівовича. Тут були присутні посол України в Республіці Хорватія Олександр Левченко, колишній посол Республіки Хорватії в Україні Джуро Відмарович та інші поважні гості-друзі Товариства. У всіх виступах йшлося про події Голодомору 1932-1933 років і важливість його міжнародного визнання як акту геноциду проти українців³⁶.

Зокрема з нагоди Дня пам'яті жертв Голодомору в Україні, голова УКТ «Кобзар» пан Славко Бурда для української громади Загреб прочитав лекцію на тему: «Роль та внесок Української грекокатолицької церкви та митрополита Андрея Шептицького у запобігання голоду в Україні та зупинці геноциду на українських землях у 1932–1933 роках»³⁷. Текст доповіді було надруковано у «Віснику» – органі Української громади Хорватії³⁸. Також було видано брошуру «Голодомор 1932-33», в якій йшлося про маловідомі сторінки історії страшної трагедії³⁹.

У 2015 році Посол України Олександр Левченко, окрім заходів, що проводила громада українців Загреб, відвідав також пам'ятний вечір у товаристві української діаспори «Карпати» у Липовлянах. У цьому ж році заходи із вшанування жертв Голодомору 1932-1933 рр. відбулися у багатьох осередках української громади в Хорватії. Зокрема у містах Рієка, Славонський Брод, Вуковар, Канижа, Шумече⁴⁰.

Пам'ять про Голодомор у Загребі зі спеціальною музичною програмою Загребського хору Кирила і Методія

Зусилля української громади не залишалися марними. Кожного року все більше число політичної еліти та пересічних громадян Республіки Хорватія, завдяки низці діаспорних заходів, дізнавалися про злочини комуністичного режиму, поміж яких був Голодомор 1932-1933 років. До вшанувань жертв Голодомору щороку залучалося все більше урядовців і громадських діячів Хорватії.

Зокрема 27 листопада 2017 року 85 річницю пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років провели у Загребі в приміщенні Матиці Хорватської. У заході взяли участь керівник Офісу Президента Республіки Хорватія Звонімір Фрка-Петешич, Уповноважений Президента Республіки Хорватія Словен Сушнік, керівник Офісу Президента Хорватського парламенту Даніель Глунчич, Державний секретар Міністерства закордонних та європейських справ

Республіки Хорватія Здравка Бушич, представники Посольства України в Республіці Хорватія, а також численні представники української національної меншини та хорватські гості.

Присутні вшанували пам'ять жертв Голодомору хвилиною мовчання. На самому початку вшанування від імені організаторів виступив Славко Бурда – президент УКТ «Кобзар» м. Загреб. Також слово мав Тимчасово повірений у справах України в Республіці Хорватія Ярослав Сімонов. Президент Товариства письменників України, колишній посол Республіки Хорватія в Україні Джуро Відмарович прочитав лекцію на тему «Голодомор 1932/1933 рр., як акт геноциду українського народу».

Захід було організовано за підтримки Української громади Республіки Хорватія та УКТ «Кобзар». Того ж дня черговий раз пролунав заклик української громади до парламенту Хорватії визнати Голодомор 1932-1933 років актом геноциду проти українського народу⁴¹.

Про значний вклад української діаспори в «ознайомленні міжнародної громадськості з Голодомором» не одноразово зазначав Джуро Відмарович⁴². Говорячи про світове українство, пан посол також виокремлював помітні старання представників української громади Хорватії, які, на його щире переконання, активно працювали у цьому напрямі. Заодно, пан Д.Відмарович зазначав, що перебуваючи в Україні в якості посла, він отримав достатньо інформації і доказів, що Голодомор – це геноцид. Попри це, як зазначав пан посол, «мене засмучувала недостатня рішучість українських президентів активно виступити перед міжнародною громадськістю, щоб визначити голод геноцидом. ...Голодомор має увійти в міжнародну термінологію нарівні з терміном Голокост»⁴³.

Ми вже відзначали активність і роль Д.Відмаровича в інформуванні хорватського політикуму і громадськості республіки

36 Інтерв'ю зі Славком Бурдою, записане 17.06.2022 р., м. Київ-Загреб (он-лайн).

37 Там само.

38 Burda S. Uloga doprinos Ukrajinske grkokatolicke crkve I mitropolita Andreja Septyckog u sprjecavanju gladi u Ukrajini te zaustavljanje genocida u ukralinskim zemljama u 1932/33. Vjesnik/Vіsник. Загреб. 2015.prosinac. С. 13-16.

39 Звіт про виконання плану та програми Української громади Республіки Хорватія. XI Світовий Конгрес Українців. Звіти. 2013 – 2018 (за період від 1 серпня 2013 року до 30 серпня 2018 року) <https://www.ukrainianworldcongress.org/wp-content/uploads/2022/06/2018-knyzhka-zvitiv-xi-sku.pdf>

40 28 листопада 2015 р. у Хорватії вшанували пам'ять жертв Голодомору в Україні. <https://croatia.mfa.gov.ua/news/42624-28-studenog-2015-u-republici-hrvatskoj-su-obileiti-dan-seanya-nartve-holodomora-u-ukrajini>

41 У Хорватії відзначили День пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років. Особистий архів Славка Бурди.

42 Інтерв'ю з Джуро Відмаровичем, записане 06.08.2023 р., м. Київ-Загреб (онлайн).

43 Там само.

загалом про Голодомор в Україні. Пан посол не раз зазначав, що найважче буде «зламати опір російської дипломатії»⁴⁴. А тому після завершення повноважень посла, з 2000 року, маючи певні письмові напрацювання та політичний авторитет, почав активно інформувати громадськість Хорватії про Голодомор через ЗМІ.

Одне з найбільших його досліджень було опубліковано в 2010 році журналі «Dometi». Загалом Джура Відмарович зазначав, що українська громадськість, місцева влада та хорватська інтелігенція вимагали, щоб парламент Республіки Хорватія визнав голод під назвою Голодомор як факт. Але це сталося лише після широкомасштабної агресії у лютому 2022 року Російської Федерації проти України. Посол оцінив повномасштабне вторгнення Росії як «прояв спадкоємності геноцидної політики цієї держави». На його переконання, Росія «тоді, у 1932-1933 роках 5-7 мільйонів українців вбила, тепер стільки ж вигнано, ще більше мільйонів піддаються фашистській обробці русифікації. Виявилось, що ті зусилля, які ми докладали для доведення геноцидного характеру Голодомору, були не конструкцією, а історичною правдою. І ось нарешті парламент Республіки Хорватія прийняв довгоочікуване рішення про визнання Голодомору»⁴⁵.

Шлях до такого визнання був довгий і наповнений великою і змістовною роботою як українців Хорватії, так і української дипломатії, хорватської інтелігенції та політиків. Зокрема, Українська громада Республіки Хорватія 23 листопада 2020 року вчергове звернулися до голови Сабору і наголосили, що хочуть ще раз привернути увагу до жахливого геноциду в історії українського народу, направивши звернення та прохання про засудження Голодомору 1932-1933 рр. в Україні як акту геноциду українського народу.

У зверненні зазначалося, що «члени української громади Хорватії своєю різноманітною діяльністю намагалися через численні ініціативи наблизити до широкої хорватської громадськості трагічну сторінку української історії. ...на попередніх скликаннях парламенту Хорватії питання про засудження Голодомору стояло на порядку денному, однак з невідомих нам причин воно не розглядалося і не висловлювалося підсумкових зауважень. Представники української національної меншини Республіки Хорватія знову просять Вас та всіх депутатів хорватського парламенту повернути це питання до порядку денного, щоб хорватський парламент, як і багато інших країн світу, засудив Голодомор 1932-1933 років як акт геноциду українського народу»⁴⁶.

Згадане звернення цього разу дало свої результати, оскільки 27 листопада 2020 року вперше з трибуни хорватського парламенту відбулося засудження Голодомору 1932-1933 рр. в Україні як геноциду проти українців. Це зробив депутат Марко Міланович Літре у своєму виступі. Депутат також зазначив: «У світлі багатотисячних зв'язків та дружби між українцями та хорватами, фракція хорватських сувереністів подала, відповідно до парламентської процедури, за ініціативою української національної меншини, свій запит про ухвалення Декларації, що засуджує Голодомор як геноцид проти українського народу»⁴⁷. За словами пана Марко Літре, Голодомор є «цивілізаційним соромом, на який нам слід зважати, аби розуміти куди нас веде політика соціалізму та комунізму»⁴⁸. Наступного дня, 28 листопада 2020 року, у День пам'яті жертв Голодомору, пан Марко Літре спільно з українськими дипломатами долучився до жалобної акції біля пам'ятника Тарасові Шевченку в Загребі⁴⁹.

Проте ініціатива Марка Мілановича Літре не була підтримана депутатами Сабору. Тому 5 грудня 2020 року, від імені усіх українців Хорватії, пан Славко Бурда під час радіопередачі «Мультикультура» Першої програми Радіо Загреб звернувся до Парламенту країни з проханням повторно включити до порядку денного питання засудження та визнання Голодомору 1932-1933 років геноцидом проти українського народу⁵⁰. На той час Голодомор 1932-1933 років в Україні офіційно визнали геноцидом українського народу вже 19 держав і понад 10 країн офіційно засудили Голодомор (як акт винищення людства, вчинений тоталітарним сталінським режимом) або вшанували пам'ять його жертв⁵¹.

Вагомі заходи із лобювання питань щодо визнання Голодомору геноцидом було проведено весною 2021 року. Так, 25 березня 2021 року українська громада Загреб, у співпраці з Посольством України в Республіці Хорватія, доклала зусиль для проведення тематичного засідання Міської координаційної ради з прав людини. Темою засідання було питання «Голодомор – злочин і кара?». Поміж почесних гостей зібрання були: Василь Кирилич – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Хорватія; Євгеній Пашченко – професор, доктор філософії; Джура Відмарович – письменник і колишній Посол Хорватії в Республіці Україна; Валерій Удовченко – член Української експертної групи з Дослідження Голодомору; Віктор Філіма – представник української національної меншини міста Загреб; Ярослав Сімонов – перший секретар Посольства України в Республіці Хорватія; доктор філософії Загреб Оксана Тімко Джітко та інші.

Під час свого виступу Посол Василь Кирилич наголосив на важливості зусиль українського народу для міжнародного визнання Голодомору геноцидом. Член міської координаційної ради прав людини Етна Нікіч пояснила причини, чому вона ініціювала проведення цієї тематичної сесії та попросила, щоб ця сесія була присвячена всім жертвам Голодомору. Професор

44 Там само.

45 Інтерв'ю з Джура Відмаровичем, записане 06.08.2023 р., м. Київ-Загреб (онлайн).

46 Ukrajinska zajednica Republike Hrvatske. Особистий архів Славка Бурди.

47 У парламенті Хорватії ініціювали декларацію про визнання Голодомору геноцидом <https://novynarnia.com/2021/03/12/u-parlamenti-khorvatiyi-initsiyuvaly-deklaratsiyu-pro-vyznannayaholodomoru-henotsydom/>

48 В парламенті Хорватії виступили із засудженням Голодомору і вшанували його жертв. -30.11.2020 0553 <https://nspu.com.ua/novini/v-parlamenti-horvatii-vistupili-iz-zasudzhennyam-golodomoru-i-vshanuvali-yogo-zhertv/>

49 У парламенті Хорватії ініціювали декларацію про визнання Голодомору геноцидом <https://novynarnia.com/2021/03/12/u-parlamenti-khorvatiyi-initsiyuvaly-deklaratsiyu-pro-vyznannayaholodomoru-henotsydom/>

50 Українці Хорватії просять парламент повернути на розгляд питання про визнання Голодомору геноцидом <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3152962-ukrainci-horvatii-prosat-parlamentpovernuti-na-rozglad-pitanna-pro-viznanna-golodomoru-genocidom.html>

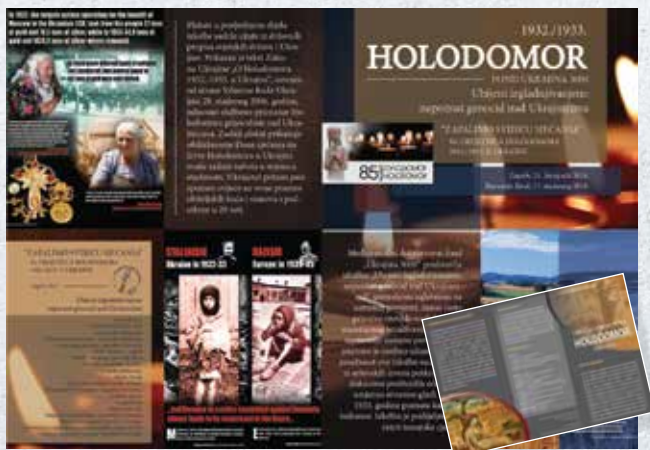
51 Міжнародне визнання Голодомору. <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ca/holodomorremembrance/holodomor-international-recognition>.

Євген Пащенко провів презентацію та представив свою книгу «Геноцидний злочин тоталітарного режиму в Україні 1932-1933 рр.: Голодомор-Голод». Валерій Удовченко (в режимі онлайн) розповів про геноцид українського народу, про знахідки після відкриття історичних архівів та командну відповідальність у реалізації плану конфіскації майна та голодування українського народу, презентував нові документи з історичних архівів. Джуро Відмарович розповів про трагедію, яка спіткала український народ і була не випадковою, а спланована тодішнім режимом. Віктор Філіма підкреслив важливість теми для української національної меншини, яка проживає в місті Загреб⁵².

У 2022 році, напередодні Дня вшанування жертв Голодомору (24 листопада) депутат парламенту Марко Міланович Літре у парламенті Хорватії вже вдруге виступив із промовою про Голодомор 1932-1933 роках в Україні. З цієї нагоди він звернувся до парламентарів із проханням включити, обговорити та прийняти до порядку денного засідання парламенту Хорватії «Декларацію про Голодомор 1932-1933 років в Україні як акт геноциду українського народу».

У ці дні по всій Хорватії було організовано низку заходів зі вшанування жертв Голодомору. В учительській залі Старозагребської школи провели лекторій, на якому виступили Славко Бурда та Джуро Відмарович із співповіддю на тему: «89-ті роковини Голодомору 1932-1933 в Україні – акт геноциду проти українського народу». Після лекцій відбувся показ фільму про Голодомор режисера Тараса Каляндрука «Брати». Свої спогади про Голодомор презентували вцілілі свідки геноциду в Україні.

Поміж іншого, у фільмі згадується вчинок львівського митрополита Андрея Шептицького, його звернення та пастирське послання у 1933 році, в якому він закликав усіх християн молитися за жертв Великого Голоду в Україні та збирати гуманітарну допомогу для українського народу. Важливо зауважити, що дізнавшись про пастирське послання і звернення львівського митрополита Андрея Шептицького, того ж 1933 року в загребському соборі св. Кирила і Методія на Горньому гряді перший раз зібралися загребські українці, які висловили своє бажання допомоги співвітчизникам⁵³.

За останні 25 років УКПТ «Кобзар» – Загреб видав понад 15 інформативних видань про Голодомор

долучалися представники української діаспори. Зокрема практична робота із прийняття Декларації розпочалася із спільної ініціативи опозиційної парламентської партії Хорватські сувереністи та представників української діаспори провести Круглий стіл про Голодомор як геноцид українського народу. Метою заходу було ознайомлення і зацікавлення тематикою парламентарів усіх партій. На Круглий стіл надіслали запрошення всім депутатам. В ході підготовки Круглого столу Клуби більшості політичних партій 7 червня 2023 р. запропонували нову, але подібну за змістом Декларацію. Представники усіх парламентських партій, які прибули на Круглий стіл, подали пропозицією обговорити та визнати Декларацію якнайшвидше.

Круглий стіл на тему «Голодомор – геноцид українського народу» відбувся 15 червня 2023 року. Захід був підготовлений представниками української національної меншини в Хорватії та Клубом хорватських Сувереністів. Основні доповідачі Круглого столу говорили про історичні, культурні та гуманітарні аспекти Голодомору 1932-1933 рр. Зокрема, депутат Марко Міланович Літре представив ініціативу хорватських Сувереністів щодо визнання Голодомору геноцидом. Також, депутат згадав про шлях просування теми Голодомору в хорватському Парламенті, який розпочався у 2008 році і зазначив, що хорватські сувереністи були першими, хто пролив світло на цей комуністичний злочин на сесії парламенту, і таким чином сприяли майбутньому прийняттю декларації.

Секретар Посольства України в Хорватії Руслан Єгоров подякував за організацію Круглого столу та наголосив на важливості визнання Голодомору. Разом з тим, Р. Єгоров зауважив, що важливо не тільки запалити свічку раз на рік, але й єдиним голосом світу визнати Голодомор геноцидом з почуттям морального обов'язку перед усіма жертвами цієї жахливої події української історії⁵⁵.

52 На Староміській ратуші 25.03.2021. Особистий архів Славка Бурди.

53 Запалення свічок та вшанування жертв голодомору 1932/1933 років в Україні перед пам'ятником Тарасу Шевченку на вулиці Українській у Загребі. Особистий архів Славка Бурди.

54 15 років тому була ініціатива парламенту визнати Голодомор геноцидом українців. Особистий архів Славка Бурди.

55 Відбувся круглий стіл на тему «Голодомор – геноцид українського народу». 15.06.2023. Особистий архів Славка Бурди.

Президент Хорватського Гельсінського комітету з прав людини Іван Звонімір Чичак розповів про жахи геноциду та правові рамки цього злочину. Доповідач висловив своє переконання в тому, що поки Хорватія не визнає Голодомор геноцидом, доти вона – поза межами цивілізації. І Чичак справедливо зазначив, що для визнання потрібна політична воля, оскільки це, перш за все, політичне рішення, яке прийматиме хорватський Парламент. Наприкінці виступу І. Чичак висловив сподівання, що під час голосування за декларацію в Парламенті буде консенсус⁵⁶.

Президент Хорватсько-українського товариства та колишній посол Хорватії в Україні Джуро Відмарович представив історичні корені геноциду. Він підкреслив, що в 1932 і 1933 роках український народ зазнав найбільшого лиха в своїй історії. «Радянський комуністичний режим винищив голодом близько 7 мільйонів, а можливо й більше, українців, спричинивши таким чином демографічні втрати, від яких Україна ніколи не оговтається», – підсумував Д. Відмарович⁵⁷.

Основним доповідачем від українців Республіки Хорватія був Славко Бурда – президент Українського культурно-просвітницького товариства «Кобзар» в м. Загреб. У своїй промові С. Бурда наголосив на зусиллях представників української національної меншини в Республіці Хорватія щодо прийняття декларації про визнання Голодомору, які вони робили, починаючи з 2008 року. Від імені української національної меншини в Республіці Хорватія, пан С. Бурда висловив вдячність усім, хто виступив на Круглому столі і підтримав ініціативу української національної меншини в Республіці Хорватія щодо визнання та засудження Голодомору 1932-1933 років в Україні геноцидом проти українців.

Цікавим був виступ президента Словенського товариства «КиївЛюбляна» Андрея Гевка, який поділився досвідом прийняття Словенією декларації про Голодомор. Насамперед А. Гевка розповів про зусилля української національна меншини, яка з 2007 року неодноразово зверталася до парламенту Словенії з проханням ухвалити декларацію про визнання Голодомору геноцидом українського народу та зберегти пам'ять про мільйони жертв. Такий документ Словенія прийняла 31 березня 2023 року, що, на думку пана Гевка, засвідчило сміливість парламенту Словенії.

Загалом варто зазначити, що Круглий стіл став фундаментальною платформою для діалогу, самоаналізу та вирішення питання про визнання Республікою Хорватія Голодомору геноцидом. Учасники заходу наголосили на своїй відданості справедливості, правам людини та збереженню історичної правди. Наступним кроком були дебати у Парламенті Хорватії (19 червня 2023 року) щодо пропозиції Декларації про визнання Голодомору 1932-1933 років геноцидом українського народу. Ініціювали дебати (7 червня 2023 року) Клуб представників Хорватського демократичного союзу, Клуб представників Хорватської народної партії ліберальних демократів і незалежних представників Володимира Білека, Клуб представників національних меншин, Клуб представників Незалежної демократичної сербської партії та депутат Хрвоє Зекановіч. Всі учасники дебатів 19 червня 2023 року, присутні депутати, а також усі президенти клубів політичних партій більшості, а також опозиції заявили, що підтримають на 16-й сесії 10-го скликання парламенту Хорватії пропозицію щодо Декларації про визнання Голодомору 1932-1933 рр.⁵⁸

28 червня парламент Хорватії одноголосно (129 голосами) прийняв Декларацію про визнання Голодомору 1932-1933 років актом геноциду українського народу. Хорватія стала 28 країною, яка офіційно в Парламенті прийняла подібну Декларацію. Україна в особі президента і міністра закордонних справ відразу висловила величезну подяку за позицію Республіки Хорватія⁵⁹. Посол України в РХ Василь Кирилич, дякуючи Хорватії за визнання Голодомору, зазначив, що надзвичайно важливо «нести зерно правди про злочин геноциду українського народу – Голодомор, щоб світ не забував про це диявольське діяння, свідомо визнавати його геноцидом проти українців і не допускати його повторення будь-коли і будь-де»⁶⁰.

Круглий стіл на тему «Голодомор – геноцид українського народу», Загреб, 2023 р.

56 Там само.

57 Там само.

58 У парламенті Хорватії сьогодні, 19 червня 2023 року відбулися дебати щодо пропозиції Декларації про визнання Голодомору 1932-1933 рр геноцидом українського народу. Особистий архів Славка Бурди.

59 Парламент Хорватії визнав Голодомор геноцидом українського народу <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/3728751-parlament-horvatii-viznav-golodomor-genocidomukrainskogo-narodu.html>

60 Посольство України в Республіці Хорватія [Embassy of Ukraine to the Republic Croatia], (28.06.2023). Голодомор. Світ уже не мовчить. Посол Василь Кирилич. Facebook

Отже, титанічна робота українців Хорватії, представників Посольства України в Республіці Хорватія, їхніх однодумців поміж хорватських політиків та інтелігенції, завершилася тим, що Парламент Хорватії визнав Голодомор примусовим голодом, який був навмисно організований комуністично-сталінським режимом в Україні у період з 1932 по 1933 роки, є злочином геноциду проти українського народу, рішуче засудив геноцидні акти тоталітарного режиму, які призвели до загибелі кількох мільйонів українців, висловився проти будь-які маніпуляції історичною пам'яттю та ревізійонізму, пов'язаним з Голодомором. Також із сумом згадав і вшанував усіх жертв Голодомору, висловив співчуття та солідарність з українським народом.

Варто зазначити, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році стало вагомими поштовхом у прискоренні прийняття Декларації хорватським Парламентом. Проте без зусиль українських активістів у діаспорі, які тривали понад п'ятнадцять років, офіційного визнання Республікою Хорватія Голодомору в Україні могло і не бути.

Діяльність таких громадських діячів української діаспори, як Славко Бурда та Володимир Провчі, активність послів України в РХ Віктора Кирика (2001–2006), Маркіяна Лубківського (2006–2009), Бориса Зайчука (2009–2010), Олександра Левченко (2010–2017), Ярослава Сімонова (2018), Василя Кирилича (з 2019 до нині), а також сприяння хорватських політиків, передусім Марка Мілановича Літре, Джуро Відмаровича та інших, які впливали на зміну сприйняття проблеми політичною та громадською елітою Хорватії, і стали запорукою успіху у вирішенні проблеми.

Картографічне зображення Голодомору

Тепер Хорватія є прикладом для інших країн міжнародної спільноти у відстоюванні базових принципів демократичних країн світу, серед яких основою є право на життя. Адже визнання Голодомору 1932-1933 рр. в Україні актом геноциду проти українців – це не лише данина історії чи акт пам'яті вшанування жертв Голодомору. Це – запорука не повторення подібних жахів і звірств тоталітарних режимів.

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid037FLrYHtsHt2J41SSjpdYqjdjemVnegNHxBFQXcsC9zdb9pHxJcqlUAYkHjDXoAzeM-l&id=100064365382446

SLOVO KOBZARA

Izdavač: UKPD «KOBZAR» ZAGREB

Za izdavača: Slavko Burda

REDAKCIJA

Slavko Burda, glavni urednik / Jelisaveta Batinić, lektor za ukrajinski jezik / Sergej Burda, priprema za tisak / Etna Nikić, dopisnik / Kristijan Dobroslav Zuzija, dopisnik

ZAGREB, 2023.

Časopis «Slovo Kobzara» se izdaje uz finansijsku podršku Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

СЛОВО КОБЗАРЯ

Видавець: УКПТ «КОБЗАР» ЗАГРЕБ

Для видавця: Славко Бурда

РЕДАКЦІЯ

Славко Бурда, головний редактор / Єлісавета Батинич, лектор української мови / Сергій Бурда, додрукарська підготовка / Етна Нікіч, кореспондент / Крістіян Доброслав Зузія, кореспондент

ЗАГРЕБ, 2023

Журнал «Слово Кобзара» видається за фінансової підтримки Ради національних меншин Республіки Хорватія.

ISSN 2939-2527

Ustrinska 13, 10000 Zagreb / slavkoburda.hr@gmail.com

